

Statusrapportering for Sluttutbetaling

Mål for prosjektet.

«Rana-regionen» omfatter kommunene Lurøy, Nesna, Hemnes og Rana og har følgende overordnede målsetting for prosjektet:

Å utvikle en region som er attraktiv og utviklingsorientert der vi sikrer felles vekstkraft som gagnar alle kommunene.

For å oppnå dette, er det avgjørende å få et felles syn på utfordringer og muligheter og at vi opplever oss som en felles region på tvers av kommunegrenser.

Effekt mål:

Utvikle eksisterende og nye typer arbeidsplasser og ha spesiell vekt på å gjøre Rana-regionen attraktiv for yngre mennesker, både med høyere utdanning og fagutdanning.

Resultat mål:

Visjonen for arbeidet er å få til varige strukturer av samarbeid som sikrer vekstkraft som gagnar alle kommunene i prosjektet. På sikt bør samarbeidet innebefatte flere kommuner på Helgeland.

Anbefalingen fra «Samfunnsanalyse Rana-regionen» om en felles strategisk næringsplan ble ikke fulgt opp som satsing med henvisning til pågående prosess knyttet til kommunereformen. Kommunene valgte å gå videre med disse satsingsområdene:

- Profilering og attraktivitet
- Nettverk og samarbeidsarenaer
- Infrastruktur og samferdsel

Hva som er gjennomført av større arbeid.

Profilering og attraktivitet:

- «Omlandets betydning for regionsenteret Mo i Rana og vice versa" – Delprosjektet er godt forankret i kommunene med en kostnadsramme på kr. 350 000,- og IHR samt Nordland fylkeskommune har bidratt til at prosjektet er fullfinansiert. Ruralis, tidligere Norsk senter for bygdeforskning, er nå i gang med å gjennomføre en kvantitativ og kvalitativ analyse som skal foreligge innen årsskiftet. Distriktssenteret har gitt positive bidrag til arbeidet med kravspesifikasjonen og det er forventninger til at analysen vil gi strategisk retning for videre utviklingsarbeid i regionen. « Samhandling Ranaregionen prosjektbeskrivelse Ruralis» følger som eget vedlegg til sluttrapporten.
- «Strategisk posisjonering av Rana-regionen» - forstudie gjennomført i 2017 hvor ZYNK v/Sigurd Grytten har vært inne som konsulent. Ingen av kommunene ønsket å gå videre med et hovedprosjekt innen profilering av N-Helgeland/Rana-regionen. Materialet er videreformidlet som innspill til forprosjektet «Posisjonering Mo i Rana» - initiert av Ranaregionens Næringsforening. Presentasjonen « Posisjonering Rana-regionen» følger som eget vedlegg.
- «Profilering av regionen og næringslivet» – Ulike bedrifter i regionen/tema er presentert på egen heimeside (underside under Ranaregionen Næringsforening), i magasinet MONO, Facebook m.v. En del av artiklene er også oversatt til engelsk slik at de blir gjort tilgjengelige for et bredt publikum – regionen opplever økende tilflytting fra utlandet. Kommunene har løpende gitt innspill om aktuelle bedrifter og tema som kan presenteres. Det er også gjennomført en felles rekrutteringskampanje i forhold til konkrete stillinger i kommune/næringsliv og erfaringene tilsier at en bør videreføre samarbeidet på dette området. Se link: <https://www.rananf.no/byregionprogrammet/>
- «Tilflytting, integrering og bosetting» – Nesna og Rana er med som «pilotkommuner» i Nordland fylkeskommunes «Tilflyttingsprosjekt», men problemstillingene er felles for hele regionen. Rana har initiert et arbeid med en egen kommunedelplan innenfor samme tema og nabokommunene er holdt løpende orientert om prosjekt og planarbeid. En del av kunnskapsgrunnlaget fra dette arbeidet er innarbeidet i denne sluttrapporten.

Nettverk og samarbeidsarenaer:

- «Innovasjon Norge – Næringsvennlig region» - forstudie innenfor en økonomisk ramme på kr. 575 000,- – er nå forankret i Indre Helgeland regionråd og gjennomføres i 2018. Innovasjon Norge sentralt har støttet fint opp om initiativet og finansieringen avklares nå i lag med Nordland fylkeskommune. Et eventuelt hovedprosjekt vil følges opp i IHR-regi i 2018-2019. »Prosjektplan Forstudie Næringsvennlig region - PWC» følger som eget vedlegg.
- 1.linjetnettverk Indre Helgeland – Består av kommunenes nærings- og utviklingsledere og er fasett inn som prosjektgruppe i ByR-Ranaregionen for å sikre at igangsatte tiltak blir fulgt opp når prosjektet avsluttes i 2018. 1.linjetnettverket er styrket gjennom prosjektet og må utnyttes som operativ ressurs slik at en får opp flere prosjekt i kommunene av verdi for hele regionen. Kommunene Træna og Hattfjelldal er også med i dette nettverket.

- Rådmannsgruppa i Indre Helgeland regionråd - ByR-prosjektet er via ulike møter forankret sterkere i forhold til strategisk nivå i kommunene. En god forankring her er avgjørende for å sikre at igangsatte tiltak videreføres etter prosjektperioden.
- Indre Helgeland regionråd (IHR) – Ivaretar rollen som prosjekteier og styringsgruppe. Prosjektledelsen i ByR-prosjektet er i siste fase av prosjektet koplet sterkere mot sekretariatet i Indre Helgeland regionråd med samme begrunnelse som nevnt i forhold til rådmannsgruppa. IHR tar som eier av ByR ansvar for oppfølgingen av de delprosjektene som er under gjennomføring. Et eget IHR-selskap – «Regionalutvikling AS» - er stiftet for å ivareta de regionale utviklingsoppgavene.
- «Felles næringsforening i regionen» – samarbeid etablert mellom næringsforum I Hemnes og Ranaregionen Næringsforening. Via ByR er det tatt initiativ til videre dialog med næringslivet i Lurøy og Nesna for endelig utsjekking av samarbeidsmulighetene og det forventes konklusjoner i forhold til framtidig samarbeid i løpet av året.
- «Lokale nettverkssamlinger» – ByR har i 2017 støttet faglig og økonomisk opp rundt «Nasjonal Parkkonferanse Hemnes» og «Teknogeek Hemnes» (teknologimesse for elever i regionen) og deltatt på regionale konferanser som «Vekstkraft Helgeland» i Sandnessjøen/Mosjøen og «Nordlandskonferansen» i Bodø.
- Nasjonale nettverkssamlinger – Representanter i prosjektgruppa fra alle de 4 kommunene har sammen med prosjektleder deltatt på de nasjonale nettverkssamlingene som har holdt en høy faglig kvalitet. Foredrag fra samlingene som alle har hatt et svært relevant faglig innhold, er systematisk videreformidlet til prosjektgruppe, rådmenn og ordførere.
- «Gründeruka Helgeland» - Byregionprogrammet har bidratt til å styrke 1.linjenettverket arbeid i forhold til å skape en sterkere kultur og oppmerksomhet for innovasjon og entreprenørskap på Helgeland. «Gründeruka Helgeland» er et synlig resultat hvor formålet med arrangementet er å fremme og utvikle entreprenørskap og inspirere etablerte bedrifter til vekst. Målgruppen for Gründeruka Helgeland er alle med interesse for entreprenørskap, de med en god ide eller lyst til å starte/videreutvikle egen bedrift. Nærmere om årets program:
<https://www.grunderukahelgeland.no/>

Infrastruktur og samferdsel – samspill ByR/RU/IHR:

- Det er gitt innspill til regional (RTP) - og nasjonal transportplan(NTP) – i et samarbeid mellom RU/IHR - Fv. 12 Tunnel Bustneslia – for å redusere en flaskehals vinterstid på hovedforbindelsen mellom kysten og E6. Forprosjekt utredet av Statens vegvesen er lagt fram for fylkestinget i 2018. Prioriterte oppgaver vil være å få på plass reguleringsplan og finansiering. Følges opp av RU/IHR.
- «Nytt hurtigbåt- og fergekart for Nordland» - IHR har fulgt arbeidet og det betinges politisk oppfølging når «kartet» nå er presentert og skal implementeres. Reduserte statlige overføringer medfører endringer i rutetilbudet for kystbefolkningen i regionen.

Gjennomførte tiltak og forventede resultater ved prosjektslutt. Beskriv også hvordan resultatene måles.

Gjennomførte tiltak og forventede resultater ved prosjektslutt. Beskriv også hvordan resultatene måles.

Prosjektet ble i sin tid initiert av Rana Utviklingsselskap AS og når prosjektet nå avsluttes, mener vi at regionen er blitt mer utviklingsorientert og at det er felles syn på en del av dens utfordringer og muligheter. Samtidig gav prosessen rundt kommunereformen dette utviklingsprosjektet en utfordrende start.

Det er synliggjort at avstander gjør samhandlingen krevende innenfor en region som ikke kan sies å være funksjonell på alle måter. Arbeidsmarkedsintegrasjonen er best mellom Hemnes og Rana kommune og om lag 25% av arbeidsstyrken i Hemnes pendler daglig til Mo i Rana. Hemnes ligger samtidig midt mellom regionsentrene Mosjøen og Mo i Rana og ønsker å videreutvikle samarbeidet innenfor begge byregionene. I forhold til lokaliseringssaker utfordres regionen pga. avstander og uttynning av befolkningen.

Prosjektet kan definitivt vise til konkrete resultater i forhold til resultatmålene for prosjektet. Dette synliggjøres og dokumenteres godt i de innspillene som kommunene har gitt som del av sin egenevaluering – se avsnittet « En vurdering av nytten av å delta i Byregionprogrammet» og eget vedlegg.

Ved prosjektslutt er det knyttet store forventninger i kommuner/næringsliv til flere viktige delprosjekt under gjennomføring. Noen av disse har et strategisk fokus og forventes å gi positive bidrag til regionens videre utvikling uten at dette kan tallfestes nærmere.

I forhold til effektmålet om å utvikle eksisterende og nye typer arbeidsplasser er resultatene vanskelig å tallfeste. Vi ser at regionen har hatt en liten vekst i antall arbeidsplasser uten at dette gir nevneverdig utslag på befolkningsutviklingen. Det er derfor ikke vurdert som hensiktsmessig å måle resultat av et slikt regionalt utviklingsprosjekt via indikatorer som befolkningsutvikling og sysselsetting. Prosjektets mål har vært knyttet til å forsterke utviklingsfokus, styrke arenaene for samarbeid og øke attraktiviteten. Vi mener å ha bidratt positivt i forhold til alle disse perspektivene i samarbeid med ulike aktører og det er mest nærliggende å måle dette i forhold til møteaktivitet/opplutning om de ulike arenaene, antall felles utviklingsprosjekt og ved å se på hvilke saker som har stått på dagsorden i 1.linjenettverket for næringsutvikling, Ranaregionen Næringsforening, rådmannsgruppe og regionråd.

Antatte effekter på regionens vekst og vekstevne på lengre sikt, for eksempel på befolkning, sysselsetting/arbeidsplasser, verdiskaping fram mot 2023.

Regionen har gått fra å være en utpendlingsregion til å bli en innpendlingsregion, noe som betyr at etterspørselen etter arbeidskraft er økende samtidig som det kan stilles spørsmål om bostedsattraktiviteten er redusert?. Dette er bakgrunnen for at ByR bl.a. har satt profilering og posisjonering av regionen og tilrettelegging for næringslivet høyt på dagsorden.

ByR har som sluttrapporten viser bl.a. hatt fokus på attraktivitet og har fått utarbeidet en prosjektskisse for "Posisjonering av Rana-regionen" og gjennomført ulike profileringstiltak. I forhold til videre satsing via hovedprosjekt gjenstår det en del i forhold til forankring. Vi har også løftet fram andre prosjekt som vi håper skal bidra positivt på vekstevnen framover og gi effekter fram mot 2023. Her nevner vi spesielt igangsatt «Forstudie Næringsvennlig region» og analysen «Samhandling omland og regionsenter» som skal være avsluttet før årsskiftet.

Samtidig er det viktig at KMD ser hvilke utfordringer vi har i Nord-Norge og i regionene som har en næringsliv som er sterkt knyttet til «ressursøkonomien». I perioden 2003-2013 var det blant stor- og småbyregionene i Norge (ØF-notat 05/2014) større enn Rana-regionen kun Kongsvingerregionen som hadde lavere befolkningsvekst. Nord-Helgeland – kommunene Træna, Rødøy, Lurøy, Nesna, Hemnes og Rana - har ikke hatt vekst på 45 år og har idag 2000 færre innbyggere enn i 1972. I samme periode har befolkningen i Norge vokst med 1 325 000 innbyggere.

Kilde: Polarsirkelen VGS

Færre ungdommer i Ranaregionen velger nå yrkesfaglige studieretninger – tendensen har forsterket seg de siste 2 årene. Samtidig er det en ønsket politikk i Nordland at flere skal velge studie-forberedende som ledd i satsingen på rekruttere flere lærere og sykepleiere fra eget område. Regionens rekrutteringsutfordringer er størst i forhold til ulike typer yrkesfag og situasjonen er særlig utfordrende for prosess- og verkstedsindustri, byggenæringen og fiskeri-/havbruk. Sysselsettingen i eksisterende industri forventes generelt å falle samtidig som det arbeides målrettet med nye industrietableringer som kan gi positiv regional effekt. I en region med store industribedrifter som gjør at arbeidsmarkedet fortsatt er sterkt kjønnsdelt, er tilgangen på arbeidsplasser innenfor helse- og omsorgssektoren og innenfor offentlig tjenesteproduksjon avgjørende for regionens samlede attraktivitet. Regionens arbeidsmarked må bli mer attraktivt for kvinner.

En aldrende befolkning medfører at fødselsoverskuddet er stadig synkende. Veksten i regionen er de siste 10 årene knyttet til tilflytting fra utlandet. Det er kommunene Hemnes, Nesna og Rana som har størst netto innvandring og Nesna skiller seg her ut med en netto innvandring på 80 personer pr. år i gjennomsnitt for perioden 2012-2016.

Netto innvandring var samlet 1367 personer for kommunene Nesna, Hemnes, Rana, Lurøy, Træna og Rødøy for perioden 2012-2016. I samme periode var den samlede veksten i totalbefolkningen i dette området 228 personer. Dette synliggjør potensialet for regionen i forhold til bosetting og integrering samtidig som det synliggjør den betydelige netto utflyttingen. Vi må bli mer attraktive i forhold til innvandrere slik at flere bosetter seg i regionen. De utgjør i følge IMDI i 2017 kun 7% av den samlede befolkningen i regionen. Snittet for kommunene i Nordland er 8,6% og landet 13,8%.

Strategier for økt tilflytting fra utlandet er gitt høy oppmerksomhet av Nordland fylkeskommune som i perioden 2013-2016 bl.a. har gjennomført et eget tilflyttingsprosjekt. Fylkeskommunen viderefører nå dette via et nytt program og Nesna og Rana har valgt å bli med som «pilotkommuner». Planarbeidet som nå gjennomføres i Rana har relevans for hele regionen og det er viktig at strategier og løsninger kan implementeres i hele regionen.

Kilde:SSB

Vekstevnen vil ellers på lengre sikt være betinget av investeringer i infrastruktur som gjør regionen lettere tilgjengelig for arbeids- og fritidsreiser. Det synliggjøres i mange analyser at familier og personer med utenlandsk bakgrunn bosetter seg i regioner/kommuner hvor de har tilgang på billige

flyreiser til heimlandet. Her stiller Helgeland og Rana-regionen svakest i landet inntil ny regional flyplass står ferdig.

Framtidig vekst i «ressursøkonomiregioner» som vår vil ellers være avhengig av en offensiv statlig regionalpolitikk med fokus på utflytting av ny statlig virksomhet, videreutvikling av allerede etablerte virksomheter/tjenester og investeringer i framtidsrettet infrastruktur.

En vurdering av nytten av å delta i Byregionprogrammet

Kommunene er takknemlige for at de har fått vært med på et spennende statlig initiert utviklingsprosjekt i lag med 37 andre regioner og 213 av landets kommuner. Når prosjektet nå avsluttes, vil videreføringen i Rana-regionen bli ivaretatt av Indre Helgeland regionråd og deres selskap «Regionalutvikling AS».

Prosjektledelsen i ByR har bedt de 4 kommunene om å evaluere prosjektet de har vært en del av og deres innspill er sammenstilt i en egen rapport som følger som eget vedlegg til sluttrapporten.

Nedenfor oppsummeres noen hovedpunkter fra deres innspill:

- Hva har vi lært av å delta i det nasjonale ByR-nettverket?

Lurøy kommune:

Samlingene i det nasjonale ByR-nettverket har vært faglig svært godt! Kommunene har sjeldent mulighet til å delta på denne typen konferanser med denne type faglig nivå, der det er mulig å møte andre aktører fra kommuner andre steder i landet som jobber med utvikling/næringsarbeid. Ofte er kostnaden med deltakelse på faglige samlinger så høy at dette vanskelig lar seg realisere for en liten kommune. Deltakelse i Byreg gjorde det mulig å høyne egen kompetanse og knytte nettverk ut over regionen. Det var spesielt interessant at næringsutvikling så ut til å være et felt der de fleste kommuner som deltok opplevde mangel på kompetanse/faglig påfyll. Dette burde det vært et søkelys – og satsing på, fra nasjonalt hold!

Hemnes kommune:

- Det er gjennomført flere interessante analyser som har gitt oss verdifullt tallmateriale og indikasjoner på utvikling som også berører vår egen kommune
- Vi har fått et større nettverk og medfølgende historier å lære av og inspireres av
- Hemnes har i løpet av prosjektet kjent på at det er vanskelig å knytte seg til en avgrenset byregion innenfor Helgeland i og med at vi ligger midt i og samarbeider godt med både Vefsn og Rana.
- Vi har erfart at merkevarebygging av en egen byregion bestående av noen få kommuner på Helgeland ikke er rett fram og kanskje heller ikke lurt? Helgeland som merkevare bør kanskje heller forsterkes og ikke splittes opp i flere sektorer som Ranaregionen, Vefsnregionen osv.

Rana kommune:

Samfunnsanalysen i Rana-regionen (2015) som ble gjennomført i fase 1 har bidratt til å belyse styrker, svakheter og muligheter for kommunene og regionen samlet. I likhet med andre regioner i ByR-programmet har vi lært at Rana-regionen samlet har bedre forutsetninger for å lykkes med næringsutvikling og vekst.

Hvordan vurderer kommunen organiseringen av prosjektet som nå avsluttes?

Hemnes kommune:

- Siden det ikke ble bevilget ekstra midler til å jobbe med prosjektet, og ressurser til næringsarbeid i Hemnes kommune allerede var begrenset, ble det dessverre ikke maksimal oppfølging fra kommunen i prosjektet.
- Det har kommet mange gode tiltak ut av prosjektet, særlig nå i siste fase. Det er viktig at politikerne får bedre innblikk i arbeidet som er gjort og resultatene som framkommer.
- Det har vært veldig positivt med de eksterne arenaene som er blitt skapt gjennom prosjektet både lokalt i Byregionen og nasjonalt gjennom samlingene. Viktig nettverksbygging.
- Hemnes vil også etter endt prosjektperioden fortsatt jobbe tett med Byregionkommunene gjennom det etablerte nettverket for 1. linjetjenesten, samt gjennom nettverket i Indre Helgeland Regionråd og Ranaregionen Næringsforening.

Rana kommune:

Det er generelt krevende å få til et systematisk og målretta arbeid med næringsutvikling og attraktivitet på tvers av kommunegrenser. Noe av årsaken kan være prosjektets form. ByR-prosjektet vurderes som omfattende og uoversiktlig, og det har ikke vært tydelige nok føringer fra KMD. Dette kan være medvirkende årsak til manglende forankring i kommuneledelse, som igjen har svekket både styring og fremdrift i prosjektet. I tillegg har forventningene til kommunenes rolle og ansvar i noen av delprosjektene (finansiering og ressurser) vært urealistiske.

Vi har lært at denne typen samarbeidsprosjekter må ha en mer strukturert form og god administrativ og politisk forankring. I tillegg må denne type prosjekter forenkles og konkretiseres med hensyn til mål og tilgjengelige ressurser. Videre er det viktig å avklare roller/ansvar og hvilke oppgaver som skal prioriteres.

- Hvordan vurderer vi måloppnåelsen for egen region?

Hemnes kommune:

Prosjektet har resultert i etablering av felles møtearenaer, og det vurderes som nyttig og positivt for videre oppfølging av ByR-programmet. Samtidig vurderes det som positivt at videreføring av ByR-programmet nå har sterkere forankring i IHR. Flere iverksatte delprosjekt har bidratt til god fremdrift, men det er utfordrende å vurdere om prosjektene har resultert i økt attraktivitet og vekst for regionen.

Tiltak og forventede resultater ved prosjektslutt?

Hemnes kommune:

- Infrastruktur og samferdsel har blitt diskutert, men har ikke hatt stort fokus.
- Profilering av regionen og tiltak for økt attraktivitet har hatt større fokus, men det har som sagt vært en diskusjon om det er lurt å profilere seg som byregion eller som en del av Helgeland, og det

må konkluderes hva som skal skje med felles nettside etter endt prosjekt. Positivt at Ranaregionen Næringsforening har vært involvert og tar tak i samarbeidet med næringslivet og kommunene i byregionen. Dette kan skape bedre samarbeidsarenaer på sikt, både for næringslivet og kommunene.

- Gjennom den pågående kvalitative og kvantitative analysen «Samhandling mellom omlandskommunene Lurøy, Nesna, Hemnes og regionsenteret Mo i Rana» som gjennomføres av Ruralis, håper vi å få god forståelse av omlandets bruk av regionsenteret og regionscenterets bruk av omlandet, både når det gjelder befolkningen generelt og næringslivet. Dette forventer vi at vil gi bedre grunnlag for å kunne ta strategiske beslutninger framover.
- Gjennom det pågående prosjektet Næringsvennlig Region håper vi å få en bedre forståelse av hvordan kommunen og kommunene i regionen kan bistå og samarbeide med næringslivet, og hvordan vi bedre kan tilrettelegge næringsarbeidet i kommunene.
- Vi har opparbeidet oss et større nettverk gjennom deltagelse på diverse byregionsamlinger
- Prosjektet har knytta førstelinjetjenesten i de fire kommunene tettere sammen og småkommunene er blitt en mer likeverdig part.